

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Біологічний факультет
Кафедра фізіології, здоров'я і безпеки людини
та природничої освіти

Силабус курсу

ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ та БЖД

Обсяг:	3 кредити ECTS/ 90 годин
Семестр, рік	3 семестр, 2 рік на д/в; 2 семестр, 1 рік на з/в.
Дні, Час, Місце:	Згідно з розкладом
Викладач (-і)	Пенов Вадим Васильович , к.пед.н., доцент Гвоздій Світлана Петрівна , д.пед.н., професор Поліщук Любов Миронівна – ст. викладач
Контактний тел.	+38-0482-631381
Е-mail:	v.penov@onu.edu.ua medicinabjd2@onu.edu.ua
Робоче місце	Кафедра фізіології, здоров'я і безпеки людини та природничої освіти, пров.Шампанський 2а (поряд із входом в гуртожиток №9 ОНУ)
Консультації	<i>Очні консультації: середа, 13.00-14.00</i> <i>Онлайн-консультації: у Telegram, на платформі Zoom</i>

КОМУНІКАЦІЯ

Спілкування в аудиторії за розкладом, на території кафедри фізіології, здоров'я і безпеки людини та природничої освіти. У позааудиторний час: усі поточні питання обговорюються в робочих чатах у Telegram або електронною поштою.

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предмет вивчення навчальної дисципліни «Основи охорони праці та безпека життєдіяльності» - теоретичні і практичні основи організації безпеки та професійної діяльності в Україні та за кордоном, уявлення про сутність, чинники та умови безпечного освітнього процесу, особистої безпеки людей в польових умовах та під час географічних досліджень.

Пререквізити курсу: лекційні курси та практичні заняття з курсів РВО «бакалаврський» спеціальності 106 Географія.

Постреквізити курсу: отримані знання, вміння і навички, отримані після вивчення курсу необхідні в подальшій навчальній і професійній діяльності, зокрема під час практик, проведення науков-дослідних робіт, тощо.

Мета курсу полягає у набутті здобувачами освітньо-професійного ступеня бакалавра компетентностей, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення повсякденних та природних небезпек, техногенних аварій, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на робочому місці та у побуті, а також забезпечення оптимального управління охороною праці на підприємствах (об'єктах господарської, економічної та науково-освітньої діяльності), формування у здобувачів вищої освіти відповідальності за особисту безпеку і усвідомлення необхідності обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів гарантування безпеки у побуті та безпеки праці на робочих місцях.

Завдання вивчення дисципліни:

передбачає опанування здобувачами знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення охорони праці, безпеки персоналу та захисту в небезпечних та надзвичайних ситуаціях і формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей у межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятного ризику, збереження життя, здоров'я та працездатності працівників у різних сферах професійної діяльності.

Засвоївши дисципліну «Основи охорони праці та безпека життєдіяльності» майбутні бакалаври повинні володіти сукупністю загальних та фахових компетентностей з питань безпеки життєдіяльності та охорони праці у відповідних напрямках підготовки для вирішення професійних завдань, пов'язаних із гарантуванням збереження життя та здоров'я персоналу об'єктів господарювання в умовах небезпечних і надзвичайних ситуацій.

Очікувані результати. Здобувач повинен

У результаті вивчення дисципліни, здобувач вищої освіти повинен

знати:

- мету та основні завдання курсу «Основи охорони праці та безпека життєдіяльності»;
- основні принципи формування безпечної життєдіяльності людини;
- характеристики та вплив зовнішніх і внутрішніх негативних чинників на здоровий спосіб життя;
- вплив психофізіологічних особливостей людини та формування її безпеки;
- класифікацію і нормування шкідливих та небезпечних чинників, що негативно впливають на здоров'я людини;
- основні законодавчі акти та нормативні документи з питань охорони праці, міжгалузеві і галузеві нормативні акти про охорону праці, управління охороною праці, органи державного нагляду, громадський контроль із охорони праці;
- основи фізіології та гігієни праці;
- відшкодування збитків працівникам у разі ушкодження їх здоров'я;
- питання охорони праці при прийнятті на роботу та в період роботи;
- відповідальність за невиконання вимог з охорони праці;
- основи електробезпеки та пожежної безпеки.

вміти:

- оцінювати середовище перебування стосовно особистої безпеки, безпеки колективу, здорового способу життя;
- ідентифікувати небезпеку;
- визначати причини та можливі наслідки небезпек;
- оцінювати рівень небезпек;
- визначати вимоги законодавчих актів у межах особистої та колективної відповідальності та визначати вимоги щодо навчання працівників з урахуванням їх функціональних обов'язків;
- надавати першу домедичну допомогу в екстремальних ситуаціях собі та іншим потерпілим;
- визначати шкідливі та небезпечні виробничі чинники на робочому місці;
- визначати вимоги законодавчих і нормативних актів з охорони праці в межах функціональних обов'язків фахівця.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі лекцій (16 год.) та практичних занять (12 год.), передбачена організація самостійної роботи (62 год.).

Унікальністю методики навчання даної дисципліни є суміщення сучасних інтерактивних та інноваційних (у т.ч. інформаційно-комунікативних, проектних) технологій, підходів до навчання у закладах вищої освіти.

Методи навчання:

словесні (пояснення, розповідь, інструктажі, ситуативне моделювання, мозковий штурм, аналіз відео- і фотоматеріалів, обмін думками, захист доповідей тощо);

наочні (демонстрування, мультимедійні презентації);

практичні (ділові (рольові) ігри, розв'язання ситуаційних задач, аналіз статистичних даних, відпрацювання практичних навичок надання першої долікарської допомоги тощо).

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 Безпека життєдіяльності

Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Системний підхід у безпеці життєдіяльності.

Тема 2. Середовище проживання людини. Людина як елемент системи людина-середовище. Медико-біологічні основи безпеки життєдіяльності.

Тема 3. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.

Тема 4. Класифікація НС. Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.

Тема 5. Техногенні небезпеки та їх наслідки. Небезпеки воєнного часу.

Тема 6. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС.

Тема 7. Перша долікарська допомога при невідкладних станах, що виникають у повсякденні та під час надзвичайних ситуацій.

Змістовий модуль 2. Основи охорони праці

Тема 8. Загальні питання охорони праці. Основні поняття. Навчання з питань охорони праці. Правові та організаційні основи охорони праці.

Тема 9. Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії.

Тема 10. Основи електробезпеки

Тема 11. Основи пожежної та вибухонебезпеки.

Тема 12. Поняття про виробничий травматизм та професійні захворювання. Профілактика травматизму.

Методичне забезпечення:

1. Баштан С.О. Основи медичних знань: Практикум для студентів педагогічних спеціальностей даної та заочної форм навчання / С.О. Баштан, С.П. Гвозд'їй, В.В. Пенів. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І.І. Мечникова, 2019. 88с.

2. Пенів В.В. Особливості надання першої допомоги при надзвичайних для життя та здоров'я станах: метод. матеріали / В.В. Пенів. - Одеса.: ОНУ імені І.І. Мечникова, 2017. - 60 с.

3. Пенів В.В. Принципи поведінки під час аварій на радіаційно-небезпечних об'єктах (РНО) // Теоретичні та практичні підходи до безпечної життєдіяльності: метод. рек. / за заг. ред. С.П. Гвозд'їй; ОНУ ім. І.І. Мечникова, Біол. ф-т, Каф. медичних знань та безпеки життєдіяльності. – Одеса: Букаєв В.В., 2016. - С. 216-227. Для підготовки до поточного та періодичного контролю з теми № 10. Розміщено в репозитарії Наукової бібліотеки ОНУ за покликанням: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/33038>

4. Гвозд'їй С.П. Домедична допомога у надзвичайних ситуаціях: поранення, переломи, вивихи: Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи з дисциплін «Медико-санітарна підготовка», «Основи медичних знань», «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці», «Цивільний захист» для студентів усіх спеціальностей та форм навчання / С.П. Гвозд'їй, Л.М. Поліщук. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І.І. Мечникова, 2019. 48 с.

5. Гвозд'їй С.П. Збірник ситуаційних завдань з охорони праці: практикум для студентів гуманітарних і природничих спеціальностей закладів вищої освіти України. Одеса: Одес. нац. ун-

т ім. І. І. Мечникова, 2019. 180 с. Режим доступу:
<http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/27744>

6. Гвозд'їй С.П. Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії. Частина 1. Санітарно-гігієнічні вимоги до показників шуму. Дія шуму на організм і здоров'я людини: Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» для студентів усіх спеціальностей та форм навчання / С.П. Гвозд'їй, О.В. Устянська Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І.І. Мечникова, 2019. 32 с.

7. Гвозд'їй С. П. Формування вмінь визначення ступеня ризику у надзвичайних ситуаціях: Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання / С. П. Гвозд'їй, Т. І. Шапкіна. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 32 с.

8. Гвозд'їй С.П. Вивчення ефективності навчання студентів основ безпеки та здоров'я на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Монографія. // Гвозд'їй С.П., Пенюк В.В., Баштан С.О., Поліщук Л.М. та ін.; за заг. ред. Гвозд'їй С.П. Одеський національний університет, 2021. 345 с.

14. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Безпека життєдіяльності та цивільний захист: підручник для студентів спеціальностей з природничих, соціально-гуманітарних наук та інформаційно-комунікаційних технологій / О. Г. Левченко, О. В. Землянська, Н. А. Праховнік, В. В. Зацарний; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ: Каравела, 2021. 268 с.

2. Безпека життєдіяльності: підручник / О.І. Запорожець, Б.Д. Халмурадов, В. І. Применко та ін.. 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 448 с.

3. Желібо Євген Петрович. Безпека життєдіяльності: навч. посіб. для студ. ВНЗ / Є. П. Желібо, Н. М. Заверуха, В. В. Зацарний; за ред.: Є. П. Желібо . 7-ме вид . Київ: Каравела, 2014 . 342 с.

4. Стиценко Т.Є., Пронюк Г.В., Сердюк Н.М., Хондак І.І. «Безпека життєдіяльності»: навч. посібник / Т.Є Стиценко, Г.В. Пронюк, Н.М. Сердюк, І.І. Хондак. Харків: ХНУРЕ, 2018. 336 с.

5. Коновалова О. В. Охорона праці. Практикум: навч. посіб. / О.В. Коновалова К.: Центр учбової літератури 2015. 98 с.

6. Охорона праці [навч. посіб.] / З.М. Яремко, С.В. Тимошук, О.І. Третяк, Р.М. Ковтун; за ред. проф. З.М. Яремка. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 374 с.

Додаткова

1. Голінько В. І. Основи охорони праці: підручник / В. І. Голінько. 2-ге вид. Дніпропетровськ: НГУ, 2014. 271 с.

2. Зеркалов Д.В. Безпека життєдіяльності: навчальний посібник / Д.В. Зеркалов. К.: Основа, 2016. 267с.

3. Кулалаєва Н.В., Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д., Ручні та пересувні засоби пожежогасіння: основні типи, будова та безпечне використання. Навчальний посібник. Київ, 2011. 189 с.

4. Пожарова О. В. Охорона праці: навчальний посібник / О. В. Пожарова. Одеса, 2022. 86 с.

5. Шапошникова С. В. Система управління охороною праці: навч. посіб. / С. В. Шапошникова, В. В. Чигарьов. Донецьк: Ноулідж, 2012. 112 с.

15. ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua>, www.osvita.com.

2. Державна служба України з питань надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>.

3. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rainbow.gov.ua/>.

4. Постійне представництво України при ООН <http://www.uamission.org/>.
5. Північноатлантичний альянс (НАТО) <http://www.nato.int/>.
6. Верховна Рада України - <http://www.rada.kiev.ua>.
7. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>.
8. Державна служба України з питань праці <http://dsp.gov.ua/>.

ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль проводиться у вигляді усного опитування (індивідуальне, фронтальне, співбесіда), оцінювання розв'язання розрахункових задач, оцінювання виконання практичних навичок; оцінювання виконання самостійної роботи, доповідей/презентацій.

Періодичний контроль - контрольна робота за змістовим модулем у формі письмових тестових завдань. Періодичний контроль здійснюється у вигляді тестування через Google форми із автоматичним підрахунком балів.

Результати академічної успішності студентів виставляються у вигляді оцінки за національною шкалою, 100-бальною та шкалою ЄКТС.

Загальна оцінка з дисципліни розраховується за сумою балів, отриманих за результатами поточного та періодичного контролів.

Схема розподілу балів:

Максимальна кількість балів за поточний контроль - 80.

Максимальна кількість балів за періодичний контроль - 20.

Розподіл балів за тематикою змістового модулю

Змістовий модуль №1							Індивідуальне (самостійне) завдання (ІЗ)**	Сума балів
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7		
4	20	3	10	4	4	20		
Контрольна робота* за змістовим модулем – 15							20	100

T1, T2 ... T7 – теми змістового модулю

*Примітка: Контрольна робота за змістовим модулем здійснюється у формі письмових тестових завдань після завершення вивчення навчального матеріалу кожного змістового модуля. Тестові письмові завдання для модульних контрольних робіт складаються з 15 тестових завдань і відповідають змісту навчального матеріалу модуля. За кожну правильну відповідь на одне тестове завдання здобувач отримує 1 бал. Здійснюється у вигляді тестування через Google форми із автоматичним підрахунком балів.

** Примітка: Орієнтовна структура ІЗ, критерії оцінювання ІЗ та орієнтовна тематика зазначені в робочій програмі - розділ «8. Самостійна робота».

Підсумковий контроль: залік.

Критерії оцінки й термін здачі завдань чітко визначені (згідно з графіком навчального процесу) і заздалегідь оголошуються здобувачам.

Самостійна робота здобувачів

До самостійної роботи відноситься: підготовка до лекцій, практичних занять; написання рефератів; опрацювання відеоматеріалів, робота в мережі Інтернет, складання тестів, кросвордів, ситуаційних завдань, безпечних маршрутів. Обов'язковою складовою для оцінки виконання самостійної роботи здобувача вищої освіти є підготовка **Індивідуального завдання** (доповідь із презентацією): вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел. Виконання індивідуального завдання зараховується студенту лише після успішного його захисту на занятті. Тему здобувач обирає з наведеного переліку «Орієнтовна тематика реферативних досліджень з навчальної дисципліни. Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано в таблиці 1 – розділ 8 робочої програми.

Отримання додаткових балів або вибір альтернативного завдання у разі неможливості

виконання завдань з практичних занять чи самостійної роботи (наприклад, здобувач перебуває на окупованій території, за кордоном).

Здобувач може самостійно обрати завдання, які спроможний виконати в своїх умовах для того, щоб отримати додаткові бали:

1. Створення соціальних відеороликів в рамках проекту кафедри «SAVE YOUR LIFE» з метою популяризації здорового та безпечного способу життя.

1.1. Алгоритм дії в різних надзвичайних ситуаціях (дії населення під час військових конфліктів – збройної агресії проти України, землетрус, пожежі, терористичні акти, виявлення підозрілих предметів, спалах інфекційних захворювань та ін.)

1.2. Домедична допомога у невідкладних станах: при знепритомленні, судомах (епілептичний напад), опіках, кровотечах, ураженні електричним струмом, отруєннях, переломах та ін.

1.3. Профілактика негативних звичок (паління, наркоманія, алкоголізм, ігроманія та ін.).

1.4. Профілактика інфекційних захворювань (ВІЛ/СНІД, інфекції, що передаються статевим шляхом, туберкульоз та ін.).

Оцінюється рівень обізнаності з питань, які відображені у відеороботі, інформативність, наочність, залучення інших осіб, монтаж, тривалість. До 15 балів за підготовлену роботу тривалістю не більше 5 хвилин.

2. Робота в мережі Інтернет:

2.1. підготовка матеріалів для публікацій / участі в конференціях (тези, статті) з тем дисципліни (до 10 балів за матеріал кількістю не менше 3 сторінок);

2.2. підготовка / підбір, монтаж відеоматеріалів з тем дисципліни (до 7 балів за змонтований відеоматеріал з різних джерел тривалістю до 15 хвилин);

2.3. добір матеріалів, статистичних даних, опитувань, наукових публікацій / досліджень з тем дисципліни (до 10 балів за матеріал з різних джерел кількістю не менше 10 сторінок);

3. Участь у науково-практичних конференціях за тематикою дисципліни (до 10 балів заочна участь; до 20 балів очна участь з отриманням сертифікату).

ПОЛІТИКА КУРСУ («правила гри»)

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Навчальна дисципліна має практично-тренінгове спрямування та потребує відпрацювання практичних навичок із використанням різноманітних технологій. Присутність здобувачів на практичних заняттях, поточному та періодичному контролі є невід'ємною частиною загальної підсумкової оцінки. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-10%). Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

Політика щодо академічної доброчесності: регламентується [Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у освітній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців Одеського національного університету імені І.І. Мечникова \(polozhennya-antiplagiat-2021.pdf \(onu.edu.ua\) \)](#).

Політика щодо відвідування: Відвідування практичних занять є обов'язковим. В окремих випадках навчання може відбуватись відеоконференції он-лайн з використанням дистанційних технологій. Порядок та умови такого навчання регламентуються [Положенням про організацію освітнього процесу в ОНУ \(poloz-org-osvit-process 2022.pdf \(onu.edu.ua\) \)](#). За об'єктивних причин в окремих випадках за погодженням з деканатом навчання може відбуватися з використанням технологій дистанційного навчання.

Мобільні пристрої: допускається використання мобільних додатків, INTERNET-мережі, електронних девайсів під час самостійної роботи, у завданнях, які це передбачають.

Поведінка в аудиторії: заохочується активна участь під час інтерактивних лекцій, під час практичних занять, у т.ч. з елементами тренінгів, передбачається відключення мобільних пристроїв, не вітаються запізнення та розмови телефоном тощо.

Під час проведення очних занять **в умовах особливого епідемічного режиму** (адаптивного карантину) – викладачі та студенти мають перебувати в правильно одягнених захисних медичних масках або респіраторях. **В аудиторію не допускаються викладачі та здобувачі вищої освіти, які мають температуру тіла вище 37.2 °С.**